

Blestemați să fie cei vânduți dușmanilor!

Băiatul sări pe cal. Și calul subțire, negru, cu trupul lucios ca lăcuit, sforăind, zvăcni și porni în galop. Ocoli mai întâi priporul împădurit, la poalele căruia se găsea casa, zbură de-a lungul văii unde lumânările albe ale trunchiurilor de mesteceni scânteiau sub soarele plăcut și blând, de toamnă.

— Stai! Nu pleca... Nu pleca, frățiorule! striga în urma lui fata, cu glasul deznădăjduit. Oh! Doamne... Doamne... ce-am făcut? De ce i-am spus? Cum am putut să fac una ca asta? se căina ea, în timp ce lacrimile îi curgeau șiroaie pe obraz, prelingându-i-se pe lângă gură, pe gât, și picurându-i pe bluza alb-gălbuie de borangic. Doamne, au să-l omoare... au să-l omoare.

Și fata se lăsă să cadă pe banca de mesteacăn de lângă zidul casei, cu capul pe braț și brațul pe spătarul rotund al băncii, plângând cu hohote:

— Băiatule... dragule... frățiorule!...

De altfel, chiar dacă l-ar fi strigat mai tare, el tot nu ar mai fi auzit-o și nici nu ar fi vrut s-o audă. Tâmpilele-i văjâiau. Ochii și-i simțea în flăcări. Inima i se părea uneori că incetează să-i mai bată. Smucea atunci frâul și, oricât de mult își iubea calul, nu se putea stăpâni să nu-l înghiontească, strângându-l cu călcăiele, lovindu-l peste grumazul încordat cu palma și îndemnându-l:

— Mai repede, mai repede... N-auzi? Mai repede... Să-l ajutăm pe tata, Negrule... Tata care te-a crescut, care ne-a crescut pe amândoi... Să-l ajutăm... să-l ajutăm!...

Dar până la Tismana, unde voia să ajungă Băiatul, era încă drum lung, peste coline, și stânci, și văi, și peste ape, și prin păduri dese ca peria. Chiar de-ar fi fost calul în stare să fugă ca armăsarul din poveste, și nu ar fi putut să ajungă la mănăstire mai devreme decât în cel puțin două ceasuri.

De ce se apropia de Culmea Frumoasă, de ce se auzeau mai deslușit vaiete.

— Mai repede!... Mai repede!... își ruga copilul calul.

Și acesta, parcă înțelegându-l, alerga din răspuțeri, aproape neatingând pământul cu copitele.

„De ce-oi fi plecat tocmai astăzi de-acasă?“ se întrebă Băiatul în gând. În sinea lui se învinovățea amarnic, deși nu avea nicio vină, pentru că doar se ducea mereu, îndemnat chiar de tatăl lui, s-o vadă pe Roxana.

Îl numea pe Bătrân tată, cu toate că, la drept vorbind, acesta nu era decât un om bun și de inimă, care-l culesese din țărână când se născuse, după ce turcii pricinuiseră moartea mamei sale.

Bătrânul îl învățase toate câte se pricepea și le știa și el. Și știa multe, fiindcă era înțelept, slujise mai multor domni și umblase peste întreg pământul.

Pentru înțelepciunea lui ar fi fost poate vrednic să fie el însuși domn. Se retrăsese însă la mănăstire, scârbit de câte se petreceau pe lume. Țara Românească scăzuse din mărirea în care fusese pe vremea lui Basarab-Tihomir, Mircea cel Bătrân și Dan I.

Iar zilele câte le mai avea – fiindcă era foarte, foarte vârstnic, deși arăta încă verde și puternic – Bătrânul și le închinase țelului de a-l crește pe el, pe copilul găsit, care gonea acum călare, cu sufletul la gură, spre Tismana.

Acela pe care îl socotea tată se afla în primejdie, și el era încă departe. Se dusese s-o vadă pe buna și singura lui prietenă, Roxana.

Tatăl Roxanei, de fel, ca și Bătrânul, din ținutul Jiului de mijloc, era un vechi căpitan de oaste al domnitorului Vlad Dracul – dușmanul de moarte al turcilor.

Domnitorul acesta – numit Dracul, pentru că purta pe piept o insignă a ordinului Dragonul, cu care îl cinstise împăratul Germaniei, Sigismund, pentru vitejia lui în lupta cu păgânii – fusese doborât în urma unei intrigi a dușmanilor.

Noul domnitor, Vladislav, începuse prigonirea celor care-i fuseseră credincioși lui Vlad Dracul... Printre aceștia se numărau atât căpitanul Voicul, cât și Bătrânul care-l crescuse pe Băiat. Amândoi se ascunseseră în mănăstire, la Tismana, luându-i cu ei și pe copii.

Roxana crescuse, împreună cu Băiatul, ținându-i loc de soră și tovarășă de joacă. Între ei era numai o

diferență de trei ani (Băiatul avea zece, și Roxana treisprezece). Ea era cea mai frumoasă fată din împrejurimi. Se împlinise foarte timpuriu și părea, dacă nu-i știai vârsta, o adevărată codană, cu cosițe castanii pe spată și cu ochi de culoarea viorelei. Pe Băiat îl iubea foarte mult și se îngrijea de el, dându-i sfaturi cum să se îmbrace, să se pieptene, sau mângâindu-l cu duioșia unei mame; învățatură primiseră și unul, și altul de la Bătrân. Așa i se spunea în mănăstire tatălui său de suflet: Bătrânul. Iar lui, fiindcă nu se știa al cui e și nici cum fusese botezat: Băiatul.

Copilul îl auzise odată, ce-i drept, pe boier Voicul chemându-l pe tatăl său de suflet cu numele de Pietru. Însă, numaidecât, Voicul își dusesese palma la gură, în semn că făptuise o mare greșală. Băiatul observase. Dar, cu acel bun-simț al unor copii crescuți în greutăți, se făcuse că nu bagă de seamă și nici nu-l întrebese pe tatăl său de suflet dacă se numește Pietru sau nu. Înțelesese că aceasta era o taină ce nu trebuia să fie zădărită de către cineva, și cu atât mai mult de el însuși.

Voicul purtase de altminteri haină călugărească, la fel ca și Bătrânul, până în urmă cu un an.

Atunci vechiul căpitan al lui Vlad Dracul, socotind că i s-au pierdut destul urmele, în cei nouă ani care trecuseră de la urcarea pe scaunul domnesc a lui Vladislav, îndrăznise să iasă din mănăstire, împreună cu fetița, și să-și dureze o mică gospodărie între dealuri.

Copiii, iubindu-se între ei atât de mult, se vedeau la fiecare trei zile, când Băiatul, cu îngăduința și chiar cu îndemnul părintelui său de suflet, căpătând răgaz de

la învățătură, se ducea călare până la gospodăria dintre dealuri.

Bătrânul îi dăruise un mânz, din prăsila arăbească a unui cal câștigat într-o bătălie de Voicul. Mânzul crescuse și se făcuse un cal de toată frumusețea, numit Negru, care mai că nu zbura. Cu el Băiatul se înțelegea ca și cu un om.

În acest fel putea să fugă ca vântul până la noua locuință a Roxanei, să-și petreacă, împreună cu ea, câte o zi întreagă, în glume, jocuri și râsete voioase.

Atâta doar că astăzi, pe când se jucau, și Băiatul îi arăta Roxanei cum se trage cu arcul, mândrindu-se cu măiestria pe care o câștigase el însuși în acest meșteșug bărbătesc, sub sfaturile și privegherea neostenită a Bătrânului, a venit ca o furtună un vestitor călare. Vestitorul, după ce a descălecat și a intrat în casă, i-a spus repede ceva fostului căpitan de oaste al lui Vlad Dracul.

Voicul a ieșit numaidecât afară, după sosirea vestitorului. Era îmbrăcat numai în cămașă, cu barba și părul vălvoi. Nemaipierzând vreme nici cât să se pieptene, poruncise să i se înșeueze calul și, cu sabia în mână, pornise în goană, călare, după ce zăbovise doar câteva clipe, cu o privire îndurerată, asupra Băiatului.

Deși poruncise vestitorului să nu sufle nicio vorbă celor din casă, acesta, înainte de a-l urma și însoți pe vechiul căpitan, tot găsisese prilejul să răsufle o jumătate de cuvânt către un slujitor. Slujitorul, după un timp nu prea lung, în care se stăpânise cu greu, își ușurase și el inima către altul. Așa, din om în om, vestea se răspândise repede în toată casa. O aflase și fata. Și ea, cu lacrimi în ochi, i-o mărturisise Băiatului.

Vestea era că achingiii năvăliseră la vreo două ceasuri după răsăritul soarelui – deci numai la vreo jumătate de oră după plecarea Băiatului – în așezarea și la mănăstirea Tismana, prădând, luând robi și chinându-l mai ales pe Bătrân.

Din nefericire, amândoi Banii de Tismana, Stan și Crăciun, lipseau. Fuseseră chemați la domnie. Iar mica trupă de pază fusese luată prin surprindere.

Băiatul știa că achingiii erau cei mai înspăimântători călăreți ai sultanului. Ei nu primeau leafă. Nici nu cereau altă răsplată, pentru cumplita lor slujbă, decât o parte din rodul jafului, fie că acesta era în bunuri – haine, podoabe sau bucate –, fie că erau robi, tineri buni de muncă, femei, fete frumoase și copii.

Numai la strigătul: „Vin achingiii!” – și oamenii se pregăteau de moarte. Cine nu scăpa cu fuga prin codri ori nu era luat rob, sfârșea în spânzurătorile și țepile lor sau spintecat de iatagane.

Pe ascuns, se povestea că vodă Vladislav, care-și pierduse cu totul virtutea, ca și boierii lui, nu numai că se arăta nepăsător față de otomanii care năvăleau în Transilvania, unde prădau și omorau deopotrivă pe români, unguri și nemți, ci închidea ochii, laș, când îi jefuiau chiar ținuturile lui. Toate astea le făcea numai și numai ca să-și mai poată păstra un timp scaunul domnesc, ce se legăna sub el, în cetatea de scaun a Târgoviștei.

Mulțimea acum îl ura, îl numea Vladislav cel Viclean, și toți, afară de boierii ce trăgeau foloase de pe urma politicii lui, nu-i doreau altceva decât să-l vadă închizându-și cât mai curând ochii cu care privea mereu temător împrejurul său.

Așa se petrecuse și de data aceasta.

Căpitanul Voicul, cu toate că trecuse cu mult de șaizeci de ani, ba poate că se apropia de șaptezeci, neținând seama nici de durerile de mijloc ce-l chinuiau în nopțile de toamnă și de iarnă, și nici de brațul slăbit, ce nu-i mai putea ține cu destulă strășnicie sabia, pornise călare în ajutorul celor de la Tismana.

Nădăjduia să mai ridice niște oameni în drum – și așa sprijinul să fie mai cu temei.

Băiatului nu vrusese să-i spună de primejdia în care se afla Bătrânul, ca să nu-l sperie. Nici fetei, ca să nu-i destăinuie Băiatului.

Dar ei aflaseră totul. Și Băiatul gonea cât putea spre locul prăpădului.

Zgomotele erau din ce în ce mai mari.

Răsunau urlete de durere. Era limpede că achingiile îi pusese răni pe oameni la chinuri. Nimic nu este mai cumplit decât moartea în țeapă, cu picioarele pe jăratec sau jupuit încetul cu încetul.

Băiatul nu știa cum va lupta și cum îl va ajuta pe Bătrân, la cei zece ani ai lui. Avea doar arcul pe umăr și în tolbă câteva săgeți. Pe cele mai multe le trimisese într-o țintă de lemn, în grădina casei Voicului, învățând-o pe Roxana să tragă cu arcul.

Ajunseră pe Culmea Frumoasă. De aici calul porni în tropot pe o cărare, spre valea râului Tismana, de-a lungul căruia, de-o parte și de alta, se întinde așezarea cu același nume.

Băiatul prevăzuse nenorocirea. Dar nu-și putuse închipui cu niciun preț un dezastru atât de mare. Pretutindeni, caselor de lemn și cu acoperișul de șită din

Tismana li se pusese foc. Unele încă ardeau cu vâlvătaie. Râul, malurile sale, tâpșanele și ruinele caselor erau semănată cu morți. Unii dintre bărbații căzuți mai țineau încă în mâini câte o armă, o coasă, o furcă sau o seceră. Femei, bătrâni și copii zăceau alături, măcelăriți. O mulțime fuseseră trași în țeapă, și dintre aceștia unii încă gemeau și se clătinau în neștire, nădăjduind zadarnic să mai scape cu zile.

Căinii urlau și își căutau stăpânii, neatingându-se niciunul de carnea celor răpuși.

Simțirea bietelor animale era mai aleasă decât a fiarelor cu chip omenesc ce bântuiseră pe-aici.

Numai câțiva scăpaseră, ca prin minune, cu viață, femeile își jeleau morții cu glasuri ce i se păreau Băiatului niște piroane ascuțite și înroșite în foc, înfigându-i-se în țeastă. Alții, cu priviri rătăcite, fugeau de colo colo, încercând să stingă focurile cu apă adusă din râu, să dea ajutor răniților sau să aprindă câte o făclioară la capetele celor răpuși.

Băiatul sosi călare ca o furtună. Limba îi era uscată în gură. Ochii îi ardeau în orbite.

— Tata... tata... bietul tata... murmura el... Mai repede, Negrule, mai repede.

Ajunse pe pajiștea de la marginea Tismaneii și, în locul unde ea se îngustează, văzu câțiva oameni cu țestele sparte sau cu piepturile despicate de iatagane, zăcând învâlmășiți pe jos. Printre ei, cu cămașa sfâșiată și plină de sânge, îl recunoscu pe căpitanul Voicul, tatăl Roxanei. Până aici izbutise să ajungă, împreună cu cei câțiva oameni pe care apucase să-i mai adune din drum.

Drumul acesta, după cum se vedea, nu-i adusese niciun folos aceluia căruia Voicul încercase să-i vie în ajutor. În schimb, se terminase prin propria lui moarte.

„Biata Roxana!” fu cel dintâi gând al Băiatului.

Sări de pe cal și se apropie de cel răpus. Fostul căpitan al lui Vlad Dracul era lungit într-o rână, cu capul dat pe spate, cu gura deschisă, parcă râdea.

Băiatul îl apucă de umăr și îl zgudui ușurel; dar, de cum îl atinse, trupul fără viață al Voicului se răsturnă pe pântec, cu barba în buruiene și o mână îndoită sub el.

„E mort, fără îndoială! E mort!” își spuse Băiatul, dându-și seama că era prea târziu pentru a-i mai putea da cel mai mic ajutor.

Calul veni în vremea asta lângă Băiat. Își puse capul pe umărul lui și necheză, de parcă ar fi înțeles ce se petrecea în sufletul stăpânului său și l-ar fi îndemnat să nu mai zăbovească zadarnic lângă cel răpus, când și-așa nu mai era nimic de făcut.

Băiatul îi sări atunci în spate, cu o singură mișcare ușoară, și calul, știind și singur ce trebuia să facă, o luă în trap grăbit pe drumul îngust, ce șerpuiește prin pădurea de castani.

Altădată, de câte ori trecuse pe-aici călare, pe sub bolțile umbroase ale pădurii, se simțise întotdeauna cuprins de un fel de înfiorare ciudată. Prin minte îi treceau frânturi din cântecele vechi populare, sau i se părea că vede prin desigurii figuri de eroi din legendele auzite de la Bătrân în serile de iarnă, la gura sobei, când focul însuși parcă bolborosește și cântă ceva pe limba lui.

Acum nu vedea și nu simțea nimic, în afară de teama ce-i strângea inima.

Și deodată, printre ramuri, țâșni departe, drept în sus, turnul înalt al mănăstirii, și se auzi puternic glasul torentului Gurnia.

O mireasmă dulce, puțin amăruie, de buruieni de pădure și frunze căzute și călcate de copitele calului, impresura locul.

Calul, în goană, o luă de-a dreptul prin apă, sărind peste pietre. Trecu bubuind peste podețul de scânduri și pătrunse, pe sub bolta sonoră și prin porțile deschise vraiște, în curtea tăcută a celei mai vechi mănăstiri domnești din Țara Românească.

Intrând în curte, Băiatul se încrâncenă. Priveliștea pe care o avu intrând aici întrecea cu mult pe cea văzută în așezarea de la poale.

Sculele și odoarele de argint și de aur, bătute cu pietre prețioase, fuseseră, bineînțeles, răpite.

Din încăperile stăreției și din chilii nu se auzeau decât arar niște gemete stinse.

— Bătrânule... Bătrânule!... strigă copilul, cu răsufarea oprită, tremurând și ținându-și amândouă palmele la gură, drept pâlnie, după ce sări de pe cal. Unde ești?

Fiindcă nu-i răspunse nimeni, o luă la fugă, pătrunzând prin toate chiliile, cutremurându-se tot mai mult de ce vedea.

Cei mai mulți dintre monahi erau morți. Puțini mai aveau încă răsufu, dar și aceștia erau pe sfârșite. Totuși, Băiatul încercă să le vorbească, întrebându-i – pe aceia în ochii cărora se mai păstra încă vreo fărâcă de lumină – dacă nu știau ceva despre Bătrân. Niciunul nu putu să-i răspundă, și Băiatul ieși din nou în curte.

Calul era la intrarea în biserică, lângă porțile mari de lemn, pe care mâinile unor meșteri necunoscuți săpaseră diferite scene din Biblie.

Străfulgerat de un gând, băiatul năvăli în biserică. Calul simțise mai bine, cu instinctul lui de animal credincios, unde era Bătrânul. Și, chiar în naos, lungit pe lespezi, având la picioare un vas mare, plin cu cărbuni acum stinși, în care achingiile îi arseseră picioarele, zăcea Bătrânul, nemișcat.

Băiatul se aruncă asupra lui, sărutându-i obrajii palizi.

— Tată! Ce te doare?... Trăiești?... Spune-mi numai un cuvânt...

Plângând, îi puse sub capul cu pletele albe un covoraș. Și zeci și sute de amintiri din viața lor trăită împreună îl năpădiră.

Ridică fruntea. Dar pe zidul unde știa că era zugrăvit chipul Celui de Sus cu barba ninsă, până la brâu, acum era numai o pată neagră de catran.

În cap i se făcu întuneric. Îi venea să strige, să blesteme.

— Ce să fac? Ce să fac? se întreba în neștire.

Deodată îl văzu pe bătrân tresărind. Însemna că încă nu murise. Și își aminti că bolnavilor le trebuie apă. Știa asta de când el însuși fusese bolnav. Având fierbințeli, cerea întruna apă, iar Bătrânul i-o dădea, în sorbituri mici, răcorindu-i totodată fruntea.

Fugi și, peste puțină vreme, se întoarse cu o căniță cu apă.

Pe când se întorcea, Bătrânul tocmai își deschisese pe jumătate ochii.

Băiatul îi strecură, mai mult vărsând pe jos, câteva picături de apă printre buzele vinete.

— Apropie urechea de buzele mele... îi șopti Bătrânul, răsufând greu. M-am întors dintre cei morți numai ca să mai stau... ultima oară, de vorbă cu tine.

Băiatul își plecă urechea lângă buzele lui.

— Aveam atâtea să-ți spun... Și nu mi-au mai rămas decât vreo câteva clipe să stăm de vorbă. Lasă-ți durerea. Șterge-ți lacrimile. Nu uita că rămâi singur. Nu te teme de nimeni. Fii bun și drept, și pedepsește-i când vei fi mare pe cei răi. Ajutor o să-ți dea și căpitanul Voicul...

Băiatul vru să-i spună că nici Voicul nu mai trăiește, dar se temu să nu-i sporească durerea, și tăcu.

— Mai dă-mi o picătură de apă!... găfăi bătrânul.

Încercă să-și ridice capul. O durere surdă îl țintui. O lacrimă îi curse printre gene. Copilul îi mai turnă câteva picături pe buze. Bătrânul înghiți.

— Du-te la Craiova... la Bucovățul Craiovei... Pe malul stâng al Jiului, în mijlocul unor păduri dese de fag și stejar, ce cresc încă de la începutul lumii, ai să găsești o casă veche... părăginită... mai încercă să spună; însă își pierdu cunoștința.

Băiatul îi luă capul pe genunchi și îi dete iar apă.

Când se trezi, urmă, respirând tot mai greu:

— Casa, mică... din lemn... ascunsă în pădure, a fost odinioară a lui Mircea cel Bătrân. Acolo îi plăcea măriei sale să vină și să se odihnească, pe malul Jiului, când era ostenit de lupte. Și tot acolo și-a ținut cel din urmă sfat ostășesc, în ajunul bătăliei de la Rovine. Mai târziu, măria sa Vlad Dracul, fiul lui Mircea cel Bătrân, i-a dăruit această casă, pentru credința lui, părcălabului Brad.

Caută-l în această casă pe părcălabul Brad. Numai el și cu mine cunoaștem taina nașterii tale... E taină mare. Nu trebuie s-o afle nimeni... nimeni... până... nici tu însuși... Fii demn... fii curajos...

Își pierdu din nou șirul cuvintelor, pe când capul i se lăsa domol într-o parte, căci somnul nesfârșit al morții începea să-l înghețe.

O singură dată bătrânul mai avu putere să-și întoarcă puțin obrazul către băiat, și-i șopti, horcăind, cu o spumă albă-sângerie pe buze:

— Ține minte... Craiova... Bucovățul Craiovei... casa veche a lui Mircea... părcălabul Brad... taina...

Un firișor subțire de sânge i se prelinse prin barbă. Dar bătrânul zâmbea acum blând. Pacea începuse să i se aștearnă pe chip, iar ochii i se deschiseseră larg, cătând spre pata de catran de pe perete, acolo unde fusese înaintea chipul lui Dumnezeu. Dinții îi clănțăneau încet, cu un sunet sec. Își mai clătină o ultimă oară capul și şuieră printre buzele vinete:

— Blestemați să fie cei vânduți dușmanilor!... Blestemați să fie în vecii vecilor, amin...

Și, cu un suspin, își dete sufletul.

Băiatul își lăsă fruntea pe pieptul Bătrânului și plânse multă vreme, cu sughițuri.